

elke avondmaaltijd zongen we de berijmde psalmen, keurig op volgorde. Lange psalmen werden in mootjes van drie à vier coupletten gehakt. Zo werd psalm 119 ook behapbaar. Door de psalmen allemaal door te gaan, konden we elke psalm in de kerk meezingen, hoe onbekend de melodie ook was. Wat daar ook aan bijdroeg, was dat we thuis alle vier orgelles kregen. De psalmen werden dan ook altijd gezongen onder begeleiding van mijn broer of van mij. Het wekelijkse psalmversje voor school leren, was voor ons een eitje. Nog steeds zitten er veel psalmregels in mijn hoofd: 'Dan ga ik op tot Gods altaren', 'O mijn ziel wat buigt g'u neder', 'Zegen mijn ziel de grote naam des Heren'. En nog veel meer. Ik dreun ze zo op.

Daarnaast kende ons vrijgemaakte leven nogal wat gewoontes. Sommige van die gewoontes ervoeren we als beklemmend, maar de meeste waren er gewoon. Geen popmuziek. Niet naar bar, disco, circus, kermis of bioscoop. Mijn eerste keer naar de kermis was pas toen ik in Groningen als student door andere studenten werd meegenomen, en mijn eerste bioscoopbezoek stamt uit mijn verkeringstijd, op 26-jarige leeftijd.

We hadden thuis geen tv en ook bij anderen mochten we geen tv kijken. Ik kan me nog goed herinneren dat ik een keer bij een vriendje op de bank zat. Hij zat met enkele gezinsleden tv te kijken, en ik staarde naar buiten. Op een gegeven moment keek ik heel even naar het tv-scherf. Daar voer een boot voorbij. Inwendig knapte er toen iets. Ik voelde me boos, bij de poot genomen. Dit kon niet fout zijn! Wat ook impact had, was de regel om op zaterdagavond om 0.00 uur thuis te zijn, omdat dan de

zondag begon. Zo had ik eens een bedrijfsfeestje in Heerde; ik was al ergens in de twintig. Om niet te riskeren dat ik te laat thuis zou zijn, had ik vanuit Zwolle de fiets genomen en het aanbod van mijn collega afgeslagen om met hem mee te rijden in de auto. Rond 23.30 uur stapte ik op de fiets en begon als een gek naar huis te fietsen. Mijn collega passeerde me even later met de auto. Hij zal het niet gesnapt hebben en ik kon het hem niet uitleggen.

Achteraf heb ik me weleens afgevraagd waarom ik zo conformistisch bleef en niet in verzet ging tegen de wil van mijn vader. Ik denk dat het te maken had met de subtiële vermenging van vaders wil en Vaders wil. Mijn vader, en ook de kerkelijke ambtsdragers, ontleenden hun gezag aan God en hadden hun wil met die van God gesynchroniseerd. Opstaan tegen mijn vader was opstaan tegen God. De toorn die dan zou ontbranden, zou dan ook meteen heilige toorn zijn, waardoor je niet alleen bij je vader, maar ook bij God in ongenade zou vallen. Ik begreep al vroeg - en tot heel laat in mijn jeugd - dat ik bij die toorn ver weg moest blijven. En dat deed ik. Zo niet mijn - eveneens vrijgemaakte - vriendin die ik op 26-jarige leeftijd kreeg en die ik nu mijn vrouw mag noemen. Toen we samen met mijn ouders op vakantie in Oostenrijk waren, ontstond op een zaterdagavond een fel gesprek tussen mijn vriendin en mijn vader. Hij noemde haar 'evangelisch' en zij noemde hem 'streng gereformeerd'. Beide woorden waren bedoeld als zure karikatuur maar deden bij de ontvangende partij weldadig aan.

Vlak voor 0.00 uur werd de strijdbijl begraven, en kondigde mijn vader aan: "Zo, we gaan naar bed." De zondag kwam er immers aan.

De vraag is niet
hoeveel je bereikt
hebt, maar welk
spoor je nalaat

Dictteetje